

**R. P. Ferdinandi De Castro Palao, Legionensis Soc. Iesv,
Sacrae Theologiae Professoris, Et sanctae Inquisitionis
Qualificatoris & Consultoris; Operis Moralis, De Virtutibus,
Et Vitiis Contrariis, In ...**

Continet Tractatus De Conscientia, De Peccatis, De Legibus, De Fide, Spe,
Et Charitate

Castro Palao, Fernando de

Lugduni, 1669

17 Quæ sint verba, quibus lex censeatur annullare actum, aut poenam
imponere ipso iure

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76540](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76540)

imponatur illi a pœnae, sic Sanchez alios referens num. 5, Suarez num. 12.

3 Secundò inferre possimus Prælatos sola voce, & non scriptis excommunicantes contra cap. 1. de sentent. excommunicati. in 6. non contrahere suspensionem illo cap. impostam, si excommunicatio altunde fuit nulla; vel si de facto non habuit effectum, eo quod subditus appellavit, aut patuit mandato; quia tunc Prælati non committit actum, cui est annexa suspensio; suspensio enim non cuiquamque excommunicationis sed excommunicationi latæ fuit imposta: non enim est lata excommunicatio, quousque aliquis illam, contrahat, nisi tentaverit; & ita tenet Sanchez lib. 3. de matrim. disp. 2. num. 5. cum Lupo ali. got. 73. de sentent. excomm. paulo post princ. vers. sed de secundo.

4 Quòd si pœna imposta sit actui aliis invalido, vel qui sit invalidus lege illa, quæ pœnam imponit, tunc ob actum invalidum contrahitur pœna: sic Sanchez, Suarez, & alij supra relati. Ratio est manifesta, quia tunc solum factum, & depravatam animam intendit lex punire, non iuris effectum, vel, ut clarus dicam, incendit lex punire attentionem actus, non ipsum actum verum. Quapropter si aliqua via excutietur nullitas actus, pœna hæc evitabitur, quia non est factum id, cui pœnae sunt annexæ.

5 Limitat autem Suarez num. 10. hanc doctrinam, in casu, quo actus non sit aliis invalidus, nisi ob eam causam, quæ a lege punitur. Nam si a iure invalidus est, affirmat non contrahi pœnas impostas: hæc ratione excusat emphyteutam, qui inconsulto domino vendit, ut nen cadat in commissum, si venditio aliis nulla sit. Idem excusat Notarium conscientem instrumentum factum, ut non cadat in pœnas falsario impostas, si instrumentum ex alio capite nullum sit. Idem est de rebaptizante, si de facto primus Baptismus nullus extiterit, non contrahere pœnas rebaptizanti impostas; quia tunc re vera non est rebaptizatio: est ipse ex conscientia erronea sic esse existimet. Idem est de aubente secundò, si ex alio capite nullum sit secundum matrimonium, vel primum fuerit nullum. Ratio omnium est, quia cum hæc leges sint pœnales, & odiosæ, stricte sunt interpretandæ. Placet hæc læc enia.

PUNCTUM XVI.

Quando lex censetur pœnam imponere ipso iure.

- 1 Non censetur imponere, cum loquitur per verba indifferencia.
- 2 Aliqui limitant in pœna infamie, sed repellitur limitatio.
- 3 Secundò limitant, si si duplici constitutione idem esset statutum sed non approbatur.
- 4 Tertio limitant in constitutione verbis geminatis prolata.
- 5 Lex pœnam imponens sub verbis de presenti, intelligitur ipso iure.
- 6 Inducit nullitatem omnibus subsequentibus.
- 7 Si sub verbis imperatiis directis in iudicem feratur, non censetur pœna ipso iure imposta; secus si directæ sit in reum specialis aliqua circumstantia.

1 Dico primò, quoties lex per verba indifferencia pœnam imponit, non censetur pœna ipso iure imposta esse, sed per sententiam imponenda, quia leges pœnam imponentes in initioem partem sunt interpretandæ, ita Cardin. Tuleus prædicte conclus. ubi b. pœna conclus. 238. n. 4. & in verbo, privatio, conclus. 719. n. 7. Suarez lib. 5. de leg. lib. cap. 6. n. 2. & cap. 7. num. 5. Salas de legibus, disp. 15. sect. 6. n. 79. Fatinacius fragm. crim. v. p. verb. lex, n. 59. pag. mibi 189.

Ex quo fit, si statutum intendat aliquid fieri sub pœna capitis, vitæ, exilij, excommunicationis, privationis honorum, &c. non incurri has pœnas, nisi advenierit sententia: sic Tuleus supra Suarez cap. 6. n. 4. Salas sect. 4. n. 4. & sect. 3. n. 77. Tiraquellus in l. si unquam, C. de reuocand. donat. verbo reuertatur, n. 254. Fatinacius num. 69.

2 Limitant aliqui supradictam conclusionem in pœna infamie, quæ non ab homine, sed a lege imponitur. At, ut optime expendit Suarez lib. 5. cap. 6. n. 17. & seq. & Salas disp. 15. sect. 6. n. 77. ad finem & Valquez disp. 73. cap. 1. non semper delicto annexa est; & dato esse annexam alicui delicto, & illo commissio incurri, indiget sententia declaratoria criminis, secus verò est de propria irregularitate, quæ nunquam ab homine sed a iure imponitur, consentit Fatinacius num. 77. & num. 85.

3 Limitant secundò, nisi duplici constitutione idem esset statutum: tunc enim affirmant, ne frustratoria sit, & inutiles constitutio pœnam ipso iure imponere, etiam si per verba de futuro, aut indifferencia procedat, & verba extrahi à propria significatione, tradit plures referens Tiraquell. in l. si unquam, C. de reuocand. donat. verbo reuertatur, n. 34. 35. 44. 45. & videtur consentire Fatinacius num. 90. 91. & aliquantulum Suarez

lib. 5. c. 6. num. 14. & 15. quatenus dicit seruandam legem, & si non addat pœnam ipso iure, posse aliquem effectum habere specialem, si prima lex in defectu eadem venit. Sed tunc iam non est secunda lex, sed prima, si prima non obligat. At ex sola geminata constitutione efficac argumentum non desumitur, cum possit ob maiorem rei obseruatiam, & recommendationem pluribus constitutionibus idem mandari.

4 Limitant tertio, nisi verbis geminatis constitutio procedat; tunc enim & annulationem actus, & pœnam ipso iure incurri, tradunt communiter scribentes: ut videtur est apud Tiraquell. num. 64. Fatinacium n. 72. Tuleum prædicte conclus. 719. n. 12. At si rationi inhærendum est, non videtur hæc geminatio sufficere, ut defendit Suarez lib. 5. de legibus, cap. 6. num. 12. Salas num. 78.

5 Dico secundò, lex pœnam imponens sub verbis de presenti, aut præteriti temporis, intelligitur ipso iure; ut si dicat: Excommunicatus, suspensus, priuatus sis, non tenet, nullius sit reboris, nullius momenti; sic docet innumeris referens Fatinacius n. 73. & 74. consentit Tiraquellus, Tuleus, Francisc. Suarez, Salas & alij. Fateor tamen hæc verba sæpe futurum tempus significare. Quapropter, nisi aliquid addatur, denotans præterit tempus, non debeat intelligi pœnam ipso iure imponere, ut ex his, quæ numer. 7. dicemus, colligi potest; semper enim in pœnis benigna interpretatio facienda est.

6 Ex hæc conclusione inferit Fatinac. n. 83. cum Tiraquell. in l. si unquam, C. de reuocand. donat. verbo reuertatur n. 212. & seq. Cardin. Tuleus conclus. 719. n. 26. & 27. & alij, si per statutum, aut sententiam alicui denegantur iudicia: ut si dicat, non audiatur bannitus, aut excommunicatus sit, inducere nullitatem ipso iure in omnibus gestis per ipsum. Et idem est, si statutum præfigat terminum ad probationem aliquam faciendam, & transacto termino libeat, ut non audiat, audiri non poterit, neque admitti ad probandum: & omnes probationes transacto illo termino esse nullas.

7 Excipi tamen ab hæc conclusione legem, quæ fertur per verba imperatiis modi directæ in iudicem: ut si dicat lex, Petrus si hoc fecerit, excommunicatur, priuatur, deponatur, interdicitur, spolietur, abiciatur, & pellatur; tunc enim non contrahitur pœna ipso iure, sed est ferenda per iudicem, illa enim lege non obligatur reus, sed iudex instruitur quid debeat facere cum reo, si tale delictum commiserit; sic docet cum communi Salas disp. 16. sect. 3. num. 4. & sect. 6. n. 78. conclus. 3. Tuleus verbo privatio, conclus. 719. n. 13. Fatinac. 2. part. fragm. crim. verbo lex, pag. 191. num. 67. & facit, quod dicit num. 78. & num. 13. & seq. At si verba sint directæ ad reum, ut amittatur, careat iure, perdat, incidat in excommunicationem, subiacet excommunicationi, censenda sunt in pœnam ipso iure, contrahere, præteritum si addatur aliqua ex illis particulis, mox, incouitenti, statim, illius, ex tunc, continuo, protinus & similia sic Salas de leg. disp. 15. sect. 6. num. 78. Et quidem de excommunicationis pœna illis verbis additis certum existimo. De privatione iuris quærit non probò, ut rectè probat Tiraquellus in l. si unquam, C. de reuocand. donat. verbo reuertatur, n. 151. Fatinac. 2. part. 2. fragm. verbo lex, pag. 199. à num. 125.

PUNCTUM XVII.

Quæ sint verba, quibus lex censetur annullare actum, aut pœnam imponere.

- 1 Si verbis expressis irritatio fiat, nulla est dubitatio.
- 2 Quid de verbis, nullius sit momenti, nullius valoris, & efficacia.
- 3 Quid de illis, caveant omni robore firmitatis.
- 4 Quid de illis, non potest, non possit.

1 DE verbis expressis id declarantibus, nulla est controuersia: ut sit lex dicat, talis actus irritus sit ipso iure, ipso facto, co ipso, ex tunc; quia, cum lex ipso iure possit annullare actum, nullis verbis elatiotibus id significare potest. De aliis verò verbis est aliqua inter Doctores controuersia, an actus nullitatem ipso iure inducant?

2 Et primò dubitatur de illis verbis, nullius sit momenti, nullius sit efficacia, & valoris, de quibus Tiraquell. in d. l. si unquam, C. de reuocand. donat. verbo reuertatur, n. 97. Salas disp. 15. sect. 6. sub. num. 79. docet ipso iure nullitatem inducere. Cui modo dicendi assentior, quando nullitas præcedit actum, at si actus supponitur factus, & ob alicuius omissionem postea sequatur irritatur, non censetur irrationem esse ipso iure. Explico, Protinus fuit in aliquo beneficio; impetratur tibi residere; aliis gratia facta nullius sit momenti, non inducit irritatio ipso iure, quia solum intelligitur pœnam vocationis tibi esse comminatam, quia illa irritatio est propria pœna, cum tendat ad tollendum ius quæsitum: sic docet Oldrad. conf. 155. quem referet, & sequitur Tuleus verbo comminatio concl. 477. n. 1. Fatinac. 2. part. fragm. verbo lex, n. 100. & 101. & Tiraquell. & seq. 3 Secundò

3 Secundo dubitatur de illis verbis, careat omni robore, omni iure firmitatem non habeat, &c. Distinguedum similitudine est, si hæc verba cadunt super actum faciendum, de quo dicitur, ut careat omni robore omni iure omni firmitate, omnibus viribus; probabilius exitimo inducere nullitatem ipso iure, quia est fere omnium sententia. Ratio esse potest, quia illa verba denotant nullam firmitatem habere actum: nam si aliquam habet, iam non caret omni robore firmitatis, esto posset responderi actum irritabilem etiam carere omni firmitate, siquidem irritabilis est: sic colligitur ex cap. decet. §. vlt. de immuni. Eccles. in 6. & in Clem. quia contigit. §. rot. autem. de religiosis hominibus, & tradit Salas disp. 16. sect. 8. sub. num. 29. Fatnac. p. 2. fragment. crimin. verb. lex. pag. mihi 198. num. 120. Verum si illa verba non super actum, sed super rem, qua quis priuari debet cadunt non censentur importare annulationem ipso iure: ut si lex dicat, priuetur omni iure, omni commodo, omne ius amittat hæc enim verba indifferenter sunt, & referti possunt, æque ad iudicem & ad reum: quorum autem verba referti possunt ad iudicem, & importare sententiam, debemus hanc partem, ut benigniorem amplecti, & ita docent Doctores supra relati.

4 Tertio dubitatur de verbis quæ resistunt actus potentie, qualia sunt, non potest, non possit, quæ inducunt nullitatem ipso iure: tradit plures referens Tiraquell. de legibus, connubia lib. gloss. 4. num. 1. & seqq. sed vt bene expendit Suar. lib. 5. cap. 3. num. 11. Salas disp. 16. sect. 8. num. 32. Couart. cap. quantum ad actum p. 2. §. 4. n. 4. non semper hoc verum esse, quia aliquando solam inferunt licitum vltim non validum cap. litter. de restitu. spons. & c. facias homo 22. quest. 2. nam quod licite fieri non potest, absolute verum est, & tacere non posse Regulariter autem semper censenda sunt hæc verba nullitatem inducere: nam si materia legis pendet ab ipso principe, & lege, vt est cetero administratio bono rati communium sententia tutoris officii, & familia, & in his dicatur, vt aliter fieri; non possit, omnes conueniunt tolli potentiam, ac proinde ex defectu potestatis reddi actum nullum, quia cum ab ipsa lege derat potestas faciendi actum, censetur dari sub illa forma: quia non seruata contrahit actus si verò materia sit proprii domini, qualis est alimentum, donatio proprii patrimonii, & lex dicat, non possit aliter alienare, donare, & familia, etiam regulariter censendum est tolli potentiam aliter faciendi, quia hæc potestas limitari, & auferri potest pro voluntate reipublicæ. Ex quo fit leges prohibentes donationes inter coniuges meliorationes filiorum, contractus minoris, omnis conditionibus, quæ a lege præscribuntur reddere actus irritos ipso iure, docet alius relatis Fatnac. p. 2. fragment. ubi de lege n. 181. pag. 206. Alia verba referuntur à Fatnacio; Tiraquello, Tufco, & aliis Doctoribus, in quibus parua est controversia; an inducant sententiam ipso iure, an ferendam.

DISPUTATIO III.

De lege non scripta, quæ consuetudo appellatur.

EXPLICAVIMUS legem scriptam, & eius conditiones; præterea explicare aliam legem non scriptam, quæ consuetudo appellatur.

PUNCTUM I.

Quid sit consuetudo, & quotuplex.

- 1 Distinguitur consuetudo.
- 2 Proprietur obiecta, & soluitur.
- 3 Quomodo differat consuetudo ab usu, ab stylo à præscriptione.
- 4 Quotuplex sit consuetudo. Alia est canonica, alia civilis; alia totius Ecclesie, alia alicuius provincie, seu diocesis; alia secundum legem, alia præter legem, alia contra legem.

1 Consuetudo sumi potest pro facto, vel pro iure. Si sumatur pro facto, vt sumitur in cap. 2. de constitut. in 6. & ab Ildoro in cap. mos. distinct. 1. est idem, ac frequens usus: vt tradit Gregor. Lopez in l. 1. tit. 2. part. 1. si sumatur pro iure, vt sumitur in cap. vlt. de consuetudine, definitur ab Ildoro communiter receptus: & relato in cap. consuetudo. disp. 1. esse ius quoddam moribus constitutum, quod pro lege suscipitur, cum deficit lex & consonat lex. 4. tit. 2. part. 1. ubi Alfonso Rex definitio consuetudinis, dicit esse ius non scriptum, quod ex longo & continuo usu ortum est quam definitionem recipiunt Iustitæ communitates in rubrica de consuetudine; & in l. de legib. ff. de legibus. Dicitur autem esse ius quoddam moribus institutum, quia

moribus hominum, & vsu frequenti illorum, ius illud obligans instituitur, eaque de causa vocatur ius non scriptum, quia scripturam non requirit, sed ex more, & vsu frequenti, qui in facto & non in scriptura consistit, ortum habet. Additur deinde consuetudinem esse ius, quod pro lege suscipitur: non quia verè non sit lex, sed quia loco legis scriptæ suscipitur, & eandem cum illa obligationem inducit. Vltimo dicitur hoc contingere, cum deficit lex, hoc est cum lex non adest quæ obligationem inducere possit.

2 Sed obieciat, aliquando consuetudinem aduersari legi, aliquando esse legi scriptæ conformem: ergo non semper introducit consuetudo in defectum legis?

Respondeo, quando consuetudo conformatur integrè cum lege scripta, tunc non constituit ius, sed potius ius constitutum exequitur; si verò aliquid superaddit, aut immutat, illa in parte poterit nouum ius constituit, quia in illa parte iam deficit lex. Quod si consuetudo opponatur legi tunc manifestum est deficere legem in eo circa id quod est consuetudo, cum lex de opposito sit. Adde cum Bartholo, in l. d. quibus. ff. de legib. quest. 1. num. 6. consuetudinem perfectam nunquam aduersari legi scriptæ quia derogat legi, ac proinde non habet legem, cui aduersetur; non enim duo iura possunt esse sibi contraria, sed solum aduersari legi; dum non est perfecta consuetudo, sed inchoata.

3 Ex hac definitionis explicatione colligi potest, quæ ratione distinguatur consuetudo sumpta pro iure ab vsu frequenti, ab stylo fori, & præscriptione. Distinguitur namque hæc consuetudo ab vsu tanquam effectus à causa; ex vsu enim frequenti nascitur hoc ius ab stylo tamen distinguitur, tanquam includens ab incluso, quia stylus est consuetudo, sed est consuetudo limitata ad iudiciales actus quia stylus significat modum procedendi alicuius reipublicæ in suis iudiciis, & sententis: sic tradit bald. in l. vlt. C. quæ sit longa consuetudo, & Cynus in l. 1. eodem tit. Bart. in repetitione legis de quibus ff. de legibus. n. 10. in fine. & in l. 2. C. quæ sit longa consuetudo. Rochus de Curie in tract. de consuetudine. n. 33. Burgos de Paz l. 2. Tauri num. 200. Ex quo communiter dicitur stylum curiæ Romanæ facere legem, quia ex frequenti vii quo causæ deciduntur in Romana curia, siue deciduntur aliqua sententia, siue rescripto, aut bulla, nascitur consuetudo obligans modum illum seruare. Eadem ratione consuetudo à foro distinguitur est enim forum, vt alias acceptiones omittam, consuetudo de vsu iurisdictionis, in iudiciis seruando, qui vsus si legitime fuerit introductus, vim legis sortiri potest, ac proinde latius patet consuetudo quam fornicis Salas disp. 19. sect. 1. n. 5. & Suarez lib. 7. cap. 5. n. 9. Gregor. Lopez l. 7. tit. 2. part. 1. Burg. de Paz in l. 1. Tauri, n. 385. Differt autem consuetudo à præscriptione variis modis, vt videre est in panorm. cap. fin. de consuetudine. Rochus de Curie in c. vlt. de consuetudine. Azor. tom. lib. 5. cap. 18. quest. vlt. Molin. lib. 2. de primog. c. 6. n. 10. & 11. Matienzo l. 1. gloss. 6. num. 2. tit. 7. lib. 5. noua collection. Salas disp. 19. sect. num. 6. Suarez lib. 7. cap. 1. n. 10. Primo, consuetudo est lex obligans communitatem ad aliquem actum efficiendum, vel omittendum: at præscriptio non attendit communitatem, sed inter particulares personas esse potest. Quando autem vna communitas aduersus aliam præscribit habet se, ac si persona particularis esset. Secundo consuetudo sæpe inducit obligationem legalem in his qui vtuntur consuetudine, vel à legali obligatione eximit: at præscribens non inducit obligationem legalem in eo, aduersus quem præscribit, nec se eximit ab obligatione legali, sed inducit obligationem iustitiæ vel à iustitiæ, obligatione se eximit, quia præscriptio patit dominium, consuetudo legem. Tertio differt, quia in præscriptione requiritur semper bona fides: at in consuetudine non semper est necessaria: nam esto mala fide incepta, sit consuetudo, præscribere aduersus legem potest. Quarto ad præscriptionem non requiritur nec expressus, nec tacitus consensus eius, aduersus quem præscribitur. Ad consuetudinem autem requiritur saltem consensus tacitus Principis, Ex quo fit consuetudinem aduersus nullum præscribere: nam si aduersus aliquem præscriberet, is esset Princeps, & aduersus Principem non præscribit, cum potius ex eius consensu consuetudo inducatur, & vires obtineat, vt rectè dixit Gabriel Valquez disp. 177. cap. 5. num. 43. Adde ad præscriptionem requiri titulum, ad consuetudinem nullum esse necessarium, tacitus enim populi, vel Principis consensus sufficit pro titulo. Denique ad consuetudinem inducendam diuersum tempus requiritur, ac requiritur ad præscriptionem, vt inferius dicemus. Ergo differt consuetudo à præscriptione.

4 Cum consuetudo propriissime habeat rationem legis, vt dicemus, eandem diuisionem patitur, ac lex. Primo enim diuidi potest in consuetudinem canonicam, & civilem. Canonica est quæ frequenti vsu clericorum est introducta. Civilis, quæ laicorum vsu dimanat, à iudicio vero clerici, & laici in eadem te conueniunt, & communem vsum habent & tunc civilis consuetudo appellanda est vt rectè dixit Suarez lib. 7. cap. 5. numer. 2. quia est de communi bono politico ciuitatis, & ad rectum illius regimè temporale pertinet, neque in hoc distinguuntur clerici

DE
ASTRO
DIA
TOM
IIII
CLV